

Az osztrák ítéletek végrehajtása és elismerése Magyarországon

I. BEVEZETÉS

Az osztrák jogtudomány és ítélkezési gyakorlat hosszú idő óta foglalkozik a külföldi ítéletek végrehajtásának problémájával.¹ Ezzel szemben sokkal csekélyebb a figyelem az osztrák ítéletek külföldi végrehajthatósága iránt. A probléma különösen aktuális Ausztriának azon államokhoz fűződő viszonyában, melyek ugyan területileg és gazdaságilag szorosan kapcsolódnak Ausztriához, de kívül esnek a Brüsszeli Egyezmény alkalmazási területén. Értelemszerűen vonatkozik ez a megállapítás Ausztria szomszédos államai közül Magyarországra is, melynek történelme kölcsönösen és sorsszerűen fonódott össze Ausztria történelmével.²

Akár mennyire is megdöbbentő, a ma uralkodó álláspont szerint nincs lehetőség osztrák bíróság vagyoni jogi ügyben hozott ítéletének magyarországi végrehajtására. Ez a tény a két ország igazságszolgáltatásának történelmi hagyományaira, az egységesedő Európa követelményeire tekintettel elfogadhatatlan. A következőkben azt vizsgáljuk meg, milyen út vezetett az igazságszolgáltatási elszigeteltség állapotához, és egyáltalán helytálló-e a fent idézett uralkodó álláspont.

---

* A szerző ügyvéd, a PTE ÁJK másodállású adjunktusa.

¹ Walker, Streitfragen aus dem Internationalen Zivilverfahrensrecht (1897) 232; Sperl, Die internationale Vollstreckung gerichtlicher Entscheidungen, GZ 1912, 535; Kralik, Die Gegenseitigkeit bei der Zwangsvollstreckung ausländischer Titel, ÖJZ 1959, 253; Schwimann, Vor neuen Fehlleistungen des Gesetzgebers?, ÖJZ 1981, 628; H. Hoyer, Die Vollstreckung ausländischer Titel in Österreich, in: Österreichische Landeseräte zum VIII. Internationalen Kongress für Rechtsvergleichung in Pescara 1970, 47; H. Hoyer, Die Neuregelung des internationalen Zivilverfahrensrechts in Österreich, ZZP 1982, 164; Loewe, Die Erneuerung des österreichischen Internationalen Zivilverfahrensrechtes, ZfRV 1983, 180; Matscher, Zur Theorie der Anerkennung ausländischer Entscheidungen nach österreichischem Recht in Fasching/Kralik (Hsg), Festschrift für Hans Schima (Wien 1969) 264; Czernich, Zu den Voraussetzungen der Anerkennung und Vollstreckung fremder Entscheidungen nach autonomem Recht (§ 79 EO), JBI 1996, 495.

² A közös államtörténet vonulatához lásd: (osztrák szemmel) Brauner, Österreichische Verfassungsgeschichte (Wien 1987) 71. és 179 k., és (magyar szemmel) Kajtár, Az osztrák jog magyarországi recepciójának kérdéséhez in Ádám (Szerk.), Tanulmányok Szamel Lajos tiszteletére (Pécs 1989) 107 kk.

II. ELŐZMÉNYEK

Az osztrák jog uralmát követően Magyarországon az Országbírói Értekezlet (OBÉ, 1861) megerősítette a 1840:XV tc. 11 Cap II Th határozatainak alkalmazását a külföldi ítéletek végrehajtása tekintetében.³ Ezen szabályozások alapján külföldi határozmányok megkeresés esetében akkor voltak végrehajthatók, ha azok a) olyan követelésre vonatkoztak, melyek Magyarországon is érintett bíróság által végrehajthatók volnának; ha b) az érintett külföld a végrehajtással kapcsolatban a viszonzosságot figyelembe veszi (192. §). Külföldi határozmányokat az udvari kancellárián keresztül a fellebbviteli bíróságnál kellett előterjeszteni, amely az ítélet végrehajtását az igazságszolgáltatás keretein belül a szokásos módon hajtotta végre.⁴

1. Az 1868. évi Polgári Perrendtartás

Az osztrák-magyar kiegyezést követően elfogadott 1868. évi Polgári perrendtartás 62. §-a elvként rögzítette, hogy azokat a bírósági cselekményeket, melyek nem magyar bíróságok megkeresése következtében voltak végrehajthatók, a magyar törvények rendeletei alapján kell fogantatosítani. Mivel a Monarchia nyugati felében ugyanezen elv érvényesült, a magyar királyi igazságügyi miniszter az 1871. augusztus 17-i, 13815 számú rendeletében utasította a magyar királyi bíróságokat, hogy minden esetben, amikor egy az osztrák bíróságok által hozott, jogerős polgári jogi ítélet érvényesítésére kerül sor, bár a kérelmet teljesítsék, de a végrehajtási eljárás minden szakaszában kizárólag a magyar törvények rendeletei szerint járjanak el.⁵

Mivel az 1868. évi Polgári Perrendtartás már megszületésétől fogva heves kritikákat váltott ki, megkísérelték a legvitatottabb problémákat speciális törvények megalkotásával megoldani. Így született meg a végrehajtási eljárásról szóló 1881:LX. tc. (Vht.).

2. A végrehajtási eljárásról szóló 1881. évi tc.

A külföldi ítéletek alapján lefolytatandó végrehajtási eljárás lehetőségét és szabályait a Vht. 3. kk §§ szabályozták.⁶ Ezen rendelkezések szerint Magyarországon csak kizárólag perben, szabályszerűen idézett féllel szemben meghozott jogerős bírósági határozat vagy egyezség végrehajtható, azzal a feltétellel, hogy a végrehajtás nem ütközik a magyar jogba és fennáll a viszonzosság. Mindeme feltételek fennforgását a bíróság tárgyalás útján állapítja meg.⁷

---

³ Lásd A. D., Das ungarische Civil- und Strafrecht nach den Beschlüssen der Judex-Curial-Conferenz (Wien 1861).

⁴ A. D., Das ungarische Civil- und Strafrecht nach den Beschlüssen der Judex-Curial-Conferenz, 83. I.

⁵ Von Püttlingen, Handbuch des in Österreich-Ungarn geltenden internationalen Privatrechtes (Wien 1878) 476. I.

⁶ Szántó, Nemzetközi magánjog (Budapest 1893) 439 kk.

⁷ Ferenczi, A nemzetközi magánjog kézikönyve (Budapest 1911) 468 k.

korábbi bírósági ítéletekre

Az Osztrák Magyar Monarchia másik felében hozott bíróságok által hozott ítéletekre nézve eltérő szabályozás volt érvényes. A 4. §-ban foglaltak szerint bírói határozatok és egyezségek a viszonosság feltételével feltétlenül végrehajthatók voltak, kivéve, ha a teljesítés a magyar jogba ütközött volna.⁸ A fenti szabályozás következtében a határozat jogerőre emelkedése, a bíróság illetékessége, vagy a szabályos idézés nem volt feltétele a végrehajthatóságnak. Ausztria vonatkozásában végrehajtási feltételként tehát kizárólag az a szempont érvényesült, hogy a határozat ne ütközzön a közrendbe és viszonosság álljon fenn. A vonatkozó kormánynyilatkozatok szerint a végrehajtási viszonosság Ausztriával szemben fennállt.⁹

Ezek a rendelkezések a magyar fél számára nagyon hátrányosak voltak. A magyar bíróságok számára anélkül volt kötelező az osztrák ítéletek végrehajtása, hogy a bíróság illetékességét megvizsgálhatták volna.¹⁰ Az ítéletet akkor is végre kellett hajtani, ha a magyar törvény a per tárgyára kizárólagos illetékességet határozott meg, de ezt a körülményt az osztrák bíróság a ZPO szerint nem vizsgálhatta. A szabályozás egyértelműsítése a régi magyar polgári perrendtartással (rPp) 1911-ben valósult meg.¹¹

3. Az 1911. évi régi Polgári perrendtartás (rPp)

A rPp a 414. §-ban felsorolta azokat a feltételeket, amelyek megvalósulásával a külföldi ítéleteket nem lehetett érvényesnek elismerni. A 6. pontban elismerési feltételként szerepel azon állammal való viszonosság fennállása, amelynek bírósága az ítéletet meghozta, kivéve, ha az ítéletet nem vagyoni eljárás során hozták, s a pernek belföldön nincs illetékessége. Az igazságügy miniszter nyilatkozata a II bekezdés alapján kötelező volt a bíróságok számára. A rPp-t életbe léptető törvény¹² általánosságban határozta meg, hogy egy végrehajtható, külföldi, nyilvános okirat alapján a végrehajtásra az adott állammal kötött állami szerződés szabályai irányadóak. Amennyiben ilyen állami szerződés nem létezett, a végrehajtás csak viszonyosság esetén volt érvényes és ha a) a végrehajtás egy polgári vagy kereskedelmi bíróság jogerős határozatán nyugodott és b) a rPp 414 §-ának körülményei nem álltak fenn. A rPpé. 33. §-a hatályon kívül helyezte tehát a régi magyar végrehajtási jog különös rendelkezéseit, s ezzel Ausztria minden más (kivülálló) országgal egy tekintet alá került¹³

⁸ Vö. *Magyary*, A magyar polgári per jog nemzetközi vonatkozásai (1902) kinyomtatva in *Magyary Géza* összegyűjtött dolgozatai (Budapest 1942) 384.

⁹ Igazolásként lásd a RGBI 285-290/1897 és 305/1897 rendeleteket, illetve Magyarországon a 1897-71362. sz. igazságügyi miniszteri rendeletet. Lásd még: *V. Hoyer*, Bemerkungen zur Geschichte der Vollstreckung ausländischer Entscheidungen in Österreich im 19. Jahrhundert, ZfRV 1964, 96, 102.

¹⁰ Vgl. *Schoibl*, Der Gerichtsstand für Warenforderungen der Kaufleute nach § 87a JN und der österreichisch-deutsche Anerkennungs- und Vollstreckungsvertrag 1959. Allgemeines anhand eines konkreten Anlassfalles, AnwBl 1989, 121.

¹¹ Hatályba lépett 1915. január 1-jén. Lásd *Hellmer*, Zur neuen ungarischen Zivilprozessordnung, GZ 1913, 274; *Kutasi*, Die neue ungarische ZPO in ihrer Rückwirkung auf Österreich, JBl 1911, 265 kk.

¹² Lásd az 1912:LIV tc. (Ppé.) 33. §-át.

¹³ Lásd *Hellmer* (273. k) javaslatait és félelmeit.

Az rPp szerint egy külföldi ítélet érvényessége elvileg általánosan elismert volt, ám mivel a viszonyosság a legtöbb esetben hiányzott, az ítéleteket nem ismerték el.¹⁴ A viszonyosság nem jelentette a saját ítéleteknek egy külföldi hatóság általi általános elismerését, hanem egy olyan elismerést, amely nem határozott meg szigorúbb feltételeket a külföldiek számára, mint amelyek belföldön alkalmazandók. Ebből következett, hogy azokban az országokban, ahol a magyar rPp-nél szigorúbb elismerési feltételek léteznek, a meghozott döntések nem voltak elismerhetők.¹⁵

Hellmer kerületi bírósági elnöke 1913. január 23-án a Bécsi Jogász Társaságban tartott előadásában megállapította, hogy az új magyar szabályozás szerint az osztrák kereskedők a magyar adókat csak a legkritább esetben perelhetik Ausztriában, s ez gazdasági elidegenedéshez vezet. Szerinte a rPp által Magyarország köré épített kínai falat csak egy államszerződéssel lehet lebontani.¹⁶ Magyarország elismerést és végrehajtást lehetővé tevő ilyen államszerződést a második világháborúig csak Ausztriával és Szerbiával kötött.¹⁷ A végrehajtási jogsegélyszerződések mellett a végrehajtás viszonyosságát speciális kérdésekben további különös államszerződésekkel biztosították.¹⁸

III. AZ 1914. ÉVI VÉGREHAJTÁSI EGYEZMÉNY

A Magyarország és az Osztrák Birodalmi Tanácsban képviselt királyságok és országok közötti kölcsönös végrehajtási jogsegélyről szóló Egyezményt 1914. május 10-én ratifikálták és Magyarországon az 1914:XLII tc.-kel hirdették ki.¹⁹

¹⁴ Szászy, Nemzetközi magánjog (Budapest 1938) 182 k.

¹⁵ Szászy, 183.

¹⁶ GZ 1913, 69 kk. (72).

¹⁷ Viszonyosság ált még fenn Waadt (Vaux) tartománnyal az 1885. március 13-ai kormánynyilatkozat alapján.

¹⁸ Így pl. a polgári ügyekben történő jogsegélyről szóló Hágai Egyezmény (1905. július 17.) az eljárási költségek és a készpénzkiadások kérdésében; a vasúti, a teher-, a személy- és a poggyászállításról szóló Berni és Római Egyezmény 1924-ből és 1933-ból az 55. cikkelyben említett esetekben. Ez utóbbi egyezmény Ausztria és Magyarország között is alkalmazható volt.

¹⁹ Ausztriában lásd: Verordnung des JM vom 26. 10. 1914 über die Regelung der Vollstreckungshilfe zwischen den im österreichischen Reichsrat vertretenen Königreichen und Ländern und den Ländern der ungarischen heiligen Krone, RGBI 299 és DVO des JM vom 29. 12. 1914, RGBI 365. Az irodalomból: *Schauer*, Über den Vollstreckungshilfe-Vertrag mit Ungarn, GZ 1914, 185 kk.; *Sperl*, Die Zwangsvollstreckung in bürgerlichen Rechtssachen zwischen Österreich und Ungarn (Graz 1915); *Hellmer*, Bemerkungen zum beabsichtigten Vollstreckungsverträge mit Ungarn, JBI 1914, 237; *Ajlaki*, Die Vollstreckung österreichischer Erkenntnisse nach der neuen ungarischen Zivilprozeßordnung, JBI 1911, 497; *Hellmer*, Bemerkungen zum Vollstreckungsübereinkommen mit Ungarn, JBI 1915, 29. Magyarországon az 1914:XLII tc.-et az 1914:LI tc. egészítette ki. Die Durchführung erfolgte mit der Verordnung 74.800 I.M. des ungarischen Justizministers (Igazságügyi Közlöny XXIII. 809). Die Rechtslage im Bereich der Vollstreckung ausländischer Erkenntnissen wurde durch die Verordnung 72.300/1914. I. M. des ungarischen Justizministers geklärt.

Az Egyezmény a következő vagyoni jogi igényeket érintő ügyiratokat és okiratokat ismerte el az 1. cikkelyben kölcsönösen végrehajthatónak:

1. A polgári peres eljárásban meghozott jogerős döntések (ítéletek, határozatok, fizetési meghagyások megbízási, váltó- és csekkel kapcsolatos eljárásokban);
2. A polgári nem peres eljárásokban meghozott jogerős tartási igényre vonatkozó határozatok és ítéletek;
3. A polgári peres és nem peres eljárások során megkötött egyezségek;
4. Csődeljárás során hozott jogerős egyezségek és a csődön belüli kényszeregyezségek, az ilyen eljárások során hozott jogerős bírói határozatok, hivatali kivonatok, amelyek a csődeljárás során felvett bejelentési jegyzőkönyvekből készültek és a jogerősen igazolt járulékszámítások közkereseti és gazdasági társaságok csődje esetén;
5. Tőzsdei választott bíróságok tőzsdei bíróságok jogerős határozatai, ill. általuk kötött egyezségek;
6. Közjegyzői okiratok.

Nem voltak végrehajthatóak a fizetési meghagyásos eljárásban kibocsátott fizetési felszólítások és a polgári peres vagy nem peres eljárásokban kibocsátott pénzbírságot vagy pénzbüntetést kiszabó határozatok. Az Egyezmény 3 cikkelye alapján a bírósági döntések az 1 cikkely értelmében akkor voltak végrehajthatók, ha az ítélező bíróság a 3 cikkely 1-15. pontjaiban megjelölt illetékességi ok alapján járt el és a végrehajtó állam bírósága nem volt a döntésre kizárólagosan illetékes.²⁰

A végrehajtási jogsegélyegyezmény 1915. január 1-jén lépett hatályba és – elsősorban – az 1917-es év végéig maradt hatályban. A záró rendelkezések azonban meghatározták, hogy amennyiben a szerződést kötő felek egyike sem hozza nyilvánosságra ezen időtartam lejártát megelőző 12 hónappal azon álláspontját, mely szerint a szerződést hatályon kívül kívánja helyezni, a szerződés azt a napot követő egy évig marad hatályban, melyen az egyik vagy a másik részes fél a szerződést felmondja.²¹ Az egyértelmű szabályok ellenére az idő folyamán többször is megkérdőjelezték a szerződés érvényességét. Bár idáig semmilyen kifejezett felmondásra vagy hatályon kívül helyezésre nem került sor, a szerződés érvényessége önmagában a XX. századi Európa politikai és nemzetközi jogi eseményeire tekintettel kérdésessé vált.

---

²⁰ Die Einzelheiten siehe *Neumann/Lichtblau* (Hsg), Kommentar zur Executionsordnung, Dritte Auflage, Erster Band (Wien 1928) 351 kk.

²¹ Lásd: Verordnung des Justizministers vom 26. Oktober 1914 über die Regelung der Vollstreckungshilfe zwischen den im Reichsrat vertretenen Königreichen und Ländern und den Ländern der ungarischen heiligen Krone. RGBl für die im Reichsrat vertretenen Königreichen und Ländern 1914, 1160.

IV. AZ EGYEZMÉNY SORSA

1. Érvényesség 1918 után

Schwartz kormánytitkár 1929-ben kifejezetten azt állapította meg, hogy a szerződés az Osztrák-Magyar Monarchia 1918 októberének végén bekövetkezett felbomlása következtében hatályát veszítette.²² *Verbeek*nél a szerződések jegyzékében a IV. cím alatt „A többé nem érvényes szerződések” alatt találjuk.²³ Ezzel szemben Ausztriában egyértelműnek tűnt a szerződés érvényessége, mint ahogy ez az osztrák jogsegélyrendelet 48. §-ából kivehető.²⁴ Még tisztábbá válik a jogi helyzet, ha azokat a bírósági döntéseket is figyelembe vesszük, ahol a szerződést mind a magyar mind az osztrák bíróság minden további nélkül alkalmazta. A végrehajtási renddel kapcsolatos kommentárirodalom továbbra is érvényesként említette és kommentálta a szerződést.²⁵ A magyar irodalomban – *Schwartz* kivételével – nem kérdőjelezték meg a szerződés érvényességét. *Szászy* 1993-ban egyértelműen hatályosként kezelte a szerződést.²⁶ Kifejtette, hogy a külföldi ítéletek el nem ismerése megfelel a magyar kormány politikájának, mivel Magyarország adós állam, és ezért nem érdeke ítéletek végrehajtásához jogsegélyt nyújtó egyezmények megkötése.²⁷ Utolsó érvként a 43935/1938 IM rendeletet kell megemlíteni, mely szerint további intézkedésig az 1914:XLII és 1914:LI törvénycikkeket és a 74.000/1914 IM rendeletet kellett alkalmazni. Ez a rendelet viszont a probléma újabb fokára vezet bennünket, nevezetesen az Anschluss problémájához, azaz ahhoz a kérdéshez, hogy vajon érvényes volt-e a szerződés 1938 és 1945 között.

2. Az Anschluss és Ausztria jogfolytonossága

A magánjogi viszonyok tekintetében a magyar-osztrák jogi kapcsolatok területén lényegesen megváltozott a jogi helyzet a második világháború kitörésével. Európának nyugati és szovjet megszállási zónákra való felosztása és az erre felépített ideológiai-katonai vasfüggöny elválasztotta egymástól a két ország fejlődését. Ezek az új körülmények először is ahhoz a kérdéshez vezettek, hogy a már a második világháború előtt érvényes nemzetközi jogi szerződések érvényesek maradtak-e az újjáalakuló Ausztria jogrendszerében. Az (1945 után) uralkodó megszállási elmélet szerint 1945-ben Ausztriát nem megalapították, miképpen ez 1918-ban történt, hanem újraalapították.²⁸ A megszállási elmélet – mely az Anschluss alkotmány- és nemzetközi jogellenességében gyökerezik – ezért az osztrák állam jogfolytonosságát

²² *Schwartz*, Die internationale Beziehungen des ungarischen Zivilprozeßrechtes, ZIntR 41 (1929) 196.

²³ *Verbeek*, Die Staatsverträge über die Vollstreckung ausländischer Zivilurteilen, ZIntR 45 (1931/32) 137.

²⁴ *Hoyer/Chlanda*, Rechtshilfeerlaß (Wien 1952) 81.

²⁵ Vö. *Jellinek*, 57. Magyarországon: Jogi Hírlap Döntvénytára I 16453, II 310, 398 und 616, IV 1021, 1022, X 102.

²⁶ *Szászy*, A külföldi hatóságokhoz jogsegély nyújtása céljából intézett megkeresések szabályozása a magyar nemzetközi polgári perjogban. Magyar Jogi Szemle 1933, 323 kk (325).

²⁷ *Szászy*, 326.

²⁸ *Brauneder*, 262.

1918-tól számítja.²⁹ Ez értelemszerűen az államközi szerződések továbbélését is kell, hogy jelentse.

Az osztrák irodalomban ezzel szemben Loewe azt állapítja meg, hogy a Szerződés (csak) Ausztria annektálásáig volt hatályban.³⁰ Szászy a német kormány egy nyilatkozatára hivatkozva az Egyezményt továbbra is érvényesnek tartotta.³¹ A problémát a legtúzetesebben Jellinek vizsgálta meg.³² Eredményként azt állapította meg, hogy „ezzel általános érvénnyel eldőlt a kérdés, hogy vajon az osztrák végrehajtási szerződések 1938 után érvényesek maradtak-e. A német-osztrák és az olasz-osztrák szerződések esetében nemleges választ kaptunk, a többi esetben pedig igen a válasz.” Jellinek szavaival: „Mivel Ausztria erősen fejlett jogállam, igazságügyi törvényhozása a birodalmi németétől jelentősen eltér, az ausztriai igazságügyi szerződések Ausztria területére egyelőre fennállnak, amíg felmondással vagy újraszabályozással meg nem szűnnek.”³³

3. Az 1945 utáni fejlődés

Bár osztrák oldalról a nemzetközi jogfolytonosság egyértelműen megállapítást nyert, a sorsüldözötte, a Szovjetunió által megszállt államokban az 1945 után olyan politikai változások mentek végbe, amelyben az eredeti állapot visszaállítása nem mindig tűnt okosnak. Amikor az Osztrák Köztársaság újból teljesen függetlenné vált, már állt a vasfüggöny Kelet- és Nyugat-Európa között, amely lezárta a személy- és áruforgalmat. Ezért a hidegháború viszonyai között nem volt igazán igény kelet-nyugati ügyekkel kapcsolatos külföldi ítéletek végrehajtásának kérdéseit boncolgatására. A szocialista államok elég korán átfogó jogsegély egyezményeket kötöttek egymással, amelyek a tényleges igényeknek teljes mértékben megfeleltek. Emellett osztrák szemszögből sem volt kívánatos, hogy a magyar ítéletek végrehajtásának kérdéséről egyáltalán elgondolkozzanak, mivel a „szocialista törvényesség” talaján álló bírósági ítéletek elismerése sok veszélyt hordozott magában.

Magyarországon a szocialista jogrendszer kiépítése viszonylag gyorsan végbement.³⁴ A jogalkotás elsősorban kormányrendeletekkel történt, amelyek törvényi rendelkezéseket is hatályon kívül helyezhettek. Az 1945 előtt érvényes, „feudális-fasiszta”-ként feltüntetett régi jogot azonban általános érvénnyel nem helyezték hatályon kívül. Sokkal inkább ítélték meg az egyes rendelkezéseket ideológiai alapon. Azokat a rendelkezéseket, amelyek nem voltak összeegyeztethetők az új ideológiával, egyszerűen nem alkalmazták. Ez az egyszerű „nem-alkalmazás” azonban nem vezet(het)ett a jogszabályok megszűnéséhez. 1949 és 1957 kö-

²⁹ Uo.

³⁰ Loewe, Zwischenstaatliche Beziehungen in Zivilrechtssachen im neuen Europa, NZ 1991, 147 kk.

³¹ Szászy, 182.

³² Jellinek, Die zweiseitigen Staatsverträge über Anerkennung Ausländischer Zivilurteile, Erstes Heft (Berlin-Tübingen 1953) 59.

³³ Jellinek, 59.

³⁴ A polgári jog fejlődéséhez 1945-1948 lásd Arató, Die Entwicklung des bürgerlichen und Zivilprozessrechts in den Jahren 1945-1948, RabelsZ 16 (1951) 281 kk.

zött egy komplex szocialista jogrendszer jött létre, amely minden, a régi joghoz való kapcsolódást elutasított. Törvénygyűjteményeket, tankönyveket, kézikönyveket írtak úgy, mintha a magyar jog történelme csak a felszabadulással (1945) kezdődött volna el.³⁵

A végrehajtási jog körében 1955-ben fogadták el az új végrehajtási eljárásról szóló törvényt. A 209. § megállapította többek között, hogy külföldi ítéleteket csak viszonyosság vagy államközi szerződés alapján lehet végrehajtani. A „fiatal szocialista” jogirodalom a problémát a saját érdekeinek megfelelően kezelte. A bírósági végrehajtással foglalkozó legfiatalabb kézikönyv megállapította, hogy a viszonyosság hiánya esetén a végrehajtás nem megengedhető, és vonatkozó egyezményként csak a szocialista államokkal kötött szerződéseket sorolta fel.³⁶ *Réczei* az 1961-es kiadású „Nemzetközi magánjog” című könyvében leszögezi, hogy az idegen ítéletek végrehajtásánál a visszatartás a fizetési mérleg védelmének egyik eszköze, kiegészítve a korlátozó devizarendelkezéseket.³⁷ A „Magyar nemzetközi magánjog forrásai” címszó alatt nem sorolja fel az osztrák-magyar egyezményt. *Vidánál*³⁸ megtaláljuk az Olaszországgal (1927:I tc.), Nagy-Britanniával (1936:XIII. tc.) és Törökországgal (1940:XXIV: tc.) megkötött jogsegélyszerződéseket, az osztrák-magyar végrehajtási jogsegélyegyezményt azonban ő sem említi. *A szerződést elfelejtették*. Egyedül *Magyary* gyűjtött némi világosságot a sötétségben. Az eljárási jogról szóló könyvében a következő mondatot találjuk: „Az 1914:XXI és XXII törvényekkel kihirdetett államközi szerződések az Anschluss következtében csak provizórikusan vannak hatályban.”³⁹ Ez a mondat viszont egyértelműen jelzi, hogy a szerződés továbbélése csak az osztrák állam és jog fejlődésétől függött. Megállapíthatjuk, hogy – bár az 1914-es szerződést nemzetközi jogi és államjogi mérce szerint érvényesnek kell megítélni, - mindkét jogrendszer történetéből gyökerező bizonytalanságok interferenciája vezetett ahhoz, hogy a szerződést többé nem említették meg, azaz akaratlanul is elfelejtették és elhallgatták.

V. AZ 1965. ÉVI JOGSEGÉLYEGYEZMÉNY

A második világháború után osztrák oldalról már 1946 elején kezdeményezték a Magyarországgal való jogi kapcsolatok felvételét.⁴⁰ 1946 közepén elkészült egy átfogó jogsegély- és kiadatási egyezmény-tervezet, amely végrehajtásra vonatkozó rendelkezéseket is tartalmazott. A tárgyalások során a Duna-menti országok jogászaiból alakult munkacsoport 1947. áprilisában Budapesten történő ülése alkalmával a magyar fél abbéli kívánságát fejezte ki,

³⁵ Lásd pl. Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye 1945-1958. Előszó: „A gyűjtemény nem tartalmazza az 1945 előtt kibocsátott, még hatályos jogszabályokat.”

³⁶ *Hegyháti/Mátéffy/Vidal/Záhony*, A bírósági végrehajtás [Die gerichtliche Vollstreckung] (Budapest 1957) 388 f.

³⁷ *Réczei*, Nemzetközi magánjog (Budapest 1961) 363.

³⁸ A bírósági végrehajtás (Budapest 1963) 103.

³⁹ *Magyary*, Magyar polgári perjog (Átdolgozta Nizslovszky; Budapest 1957) 52.

⁴⁰ Lásd: Erläuternden Bemerkungen zur 335 der Beilagen zu den st. Prot. des Nationalrates (XI Gesetzgebungsperiode) der Republik Österreich 1966-67 IV. Band (Wien 1967) 15.

hogy a nagy szerződést részszerződésekre bontsák szét. A tárgyalásokat Bécsben folytatták, és november 13-án az Osztrák Köztársaság és a Magyar Köztársaság közötti, a polgári ügyekben való jogsegélyről szóló egyezmény tervezetét parafálták. Egy „jogpolitikai szerződés” megkötésének gondolatát már 1947-ben ejtették.⁴¹

A tárgyalásokat 1956-ban azonban újra folytatták. Az ősze tervezett tárgyalásokat a Magyarországon zajló forradalmi események következtében meghatározatlan időre el kellett halasztani. A felek küldöttségei először 1964 decemberében Bécsben tárgyaltak újra egy új osztrák tervezet alapján. A jogsegélyegyezmény új tervezetét 1964. december 11-én parafálták, majd április 9-én Bécsben írták alá.⁴² A szerződés – mint a kelet-európai államokkal – nem irányozza elő a vagyoni jogi ügyekben való kölcsönös végrehajtást. A 3. Cikk csak az eljárási költségek vonatkozásában teszi lehetővé a végrehajtást.⁴³

Az több mint érdekes, hogy sem a szerződés szövegében, sem a kormány-előterjesztésben nem esik szó az 1914-es jogsegélyegyezményről. Az azonban még az új szerződéssel kapcsolatos levélváltásban is megállapításra került, hogy egyetértés van abban, hogy „ez a szerződés más szerződések rendelkezéseit, amelyek az egyik vagy mindkét szerződő államot kötik, nem érinti”. Értelmszerűen ez a mondat a megfelelő többoldalú nemzetközi egyezményekre, különösen az 1905. július 17-i Hágai Eljárási Egyezményre vonatkozik. A mondatot azonban akár úgy is lehet értelmezni, hogy – a nemzetközi szerződési jog szabályai szerint – az eljárási költségek és a hagyatéki ügyek végrehajtásának kérdéseire a hagyatéki egyezmény 10. §-a szerint már az új szabályok a más ítéletek végrehajtására, továbbá az 1914-es végrehajtáshoz való jogsegélyről szóló egyezmény rendelkezései alkalmazandók.

VI. Összegzés

Mint ahogy azt a korábbi fejtegetéseink mutatják, az osztrák-magyar kapcsolatokat a polgári jogi együttműködés területén számos félreértés teszi terhessé. Bár semmi alapja nincs, hogy az 1914-es végrehajtáshoz való jogsegélyről szóló egyezményt tovább már nem érvényesnek minősítsük, a szerződés létezését mindkét államban (indirekt módon) tagadják. Egyértelmű állásfoglalást nem lehet találni. Így az aktuális jogi helyzet és az uralkodó álláspont szerint nincs rá lehetőség, hogy az osztrák bíróságok vagyoni jogi ítéleteit Magyarországon

⁴¹ Matscher, *Zwischenstaatliche Abkommen über den Rechtshilfeverkehr in Mauthach/Schulz/Rosenthal/Schroeder* (Hsg), *Zeitgenössische Fragen des internationalen Zivilverfahrensrechts* (Tübingen/Basel 1972), 380.

⁴² A Magyar Népköztársaság és az Osztrák Köztársaság közötti a polgári ügyekben és okiratokban való kölcsönös jogsegélyről szóló egyezmény kihirdetéséről szóló 1967. évi 24. tvr. Übereinkommen über die gegenseitige Rechtshilfe in Zivilsachen und Urkunden zwischen der Ungarischen Volksrepublik und der Republik Österreich. BGBl 1967/305.

⁴³ Még ugyanazon a napon aláírtak Magyarországgal egy további egyezményt a hagyatéki ügyek szabályozásáról. Ennek a hagyatéki egyezménynek a 10. cikke szabályozza a hagyatéki ügyekben hozott bírósági döntések elismerését és végrehajtását.

végrehajtsák. Nem kell különösebben hangsúlyozni ennek a „virtuális jogi vasfüggönynek” a hátrányait. Természetesen Magyarország számára az Európai Unió csatlakozás tűnik a legjobb megoldásnak. Mint ahogy Loewe megállapította, ezzel nagyobb hátrányt lehetne egyszerre behozni.⁴⁴ Másik megoldásként Loewe a totalitárius rezsimet túlélte államok és a többi európai állam közötti általános elismerési és végrehajtási egyezmények megkötését javasolja.⁴⁵

Mivel egy rendkívül aktuális problémáról van szó, amely gyors megoldást kíván, nem kellene ilyen jellegű szerződések kidolgozására vagy Magyarországnak az Európai Unióba való belépésére várni. Az 1914-es jogsegélyegyezmény még ma is biztos jogalapot ad a bírósági ítéletek végrehajtásához. Ne feledjük el, hogy azok az okok, amelyek a régi végrehajtási egyezmények továbbélését a szocialista államok viszonylatában biztonsági szempontból és államérdekből akadályozták, a közép- és kelet-európai rendszerváltásokkal teljesen megszűntek. A két állam igazságügy-minisztereinek közös nyilatkozatával az 1914-es végrehajtáshoz való jogsegélyről szóló egyezmény továbbélését tisztázni lehetne, és el lehetne érni, hogy az osztrák bírói ítéletek Magyarországon is végrehajthatóak legyenek, és ezzel a jó szomszédság alapkövetelményei a szabad joggyakorlás tekintetében is megteremtődjenek.

---

⁴⁴ Loewe, 151.

⁴⁵ Uo.